

REVISTA REVISTELOR

CONVORBIRI LITERARE an CXLII, nr. 11 (155) – noiembrie 2008

E dificil a remarca ceva anume din prestigioasa revistă ieșeană aflată la 142 de ani de la prima apariție. Din acest număr, Irina Mavrodin cu „*Mic discurs despre miracol*”, Constantin Ciopraga schițează un profil convingător de intelectual autentic, „*O voce din Basarabia: Ana Bantos*”, Elvira Sorohan care, în „*Noima jocului parodic*”, observă, la noi, pre-eminența atitudinii parodice, în destule cazuri, față de literatura gravă și responsabilă. Astfel, Ion Budai – Deleanu „*parodiază comic proiectele de fericire egalitară ale epocii luminilor franceze*” înainte de a exista o lucrare scrisă pe această temă, fie de ficțiune, fie de evaluare pozitivistă, iar Urmuz „*împinge la absurd parodia temelor și conflictelor cultivate de specia romanului*” înainte de a avea un roman cu adevărat. După acest preambul necesar, distinsa universitară face aprecieri de finețe și bun simț asupra parodistului G. Topârceanu (poet și prozator) care, fără a face o literatură mare, nu ocolește planul ideilor și registrul grav camuflat cu ingeniozitate de geniul său parodic, „*ca formă de neutralizare și mascare inteligentă a scepticismului*”. Cristian Livescu comentează cu aplicație „*Cartea zădărniceii*” a lui Liviu Ioan Stoiciu, cu deosebire perioada 1964 – 1973, consacrată primelor sale manifestări literare, când s-a produs decantarea treptată a unei conștiințe politice și canalizarea tuturor energiilor în actul de creație. Aproape întreaga viață LIS a funcționat cu o sensibilă și enormă antenă parabolică ce absoarbe suferințele și bucuriile, tânjirile și nostalgiile, convertindu-le în ficțiune printr-un mecanism de mare precizie și rafinament.

STEAUĂ an LIX, nr. 11 – 12 (721 - 722), noiembrie – decembrie 2008

Plecând de la cartea lui Eugen Negrici („*Iluziile literaturii române*”), ca pretext, Adrian Popescu apreciază în *Editorialul* său, „*Literatura de vitrină*”, că fabrica de iluzii funcționează din plin, chiar într-un sens nedorit de nimeni dintre cei care iubesc cu adevărat literatura română și cred în destinul ei: „*Este vorba despre lucruri care minează substanța și originalitatea unor scrieri recente, despre o artă a spectacolului literar cu orice preț, o grabă de a obține notorietatea cu mijloacele reclamei nu ale muncii literare discrete, răbdătoare, cu efecte pe termen lung. Se construiesc cariere, imagini publice, nu opere...*”. Lirismul autentic este abrogat de „*discursul voit prozaic, uneori de efect*”, iar „*pericolul continuei demitizări a temelor înalte duce la un soi de nivelare...*” Potrivit editoralistului, nici proza nu se simte mai bine: „*suferă de autoreferențialitate, de un nombrilism care, hai,*

merge la prima carte, dar e, după debut, semn de precaritate a imaginației, de paralelism cu obiectiva realitate, de autism, de egotism”. N-aș avea nimic de adăugat. Eugenia Bojoca demonstrează în „*Spirite critice și europene*” că Vitalie Ciobanu și Vasile Gârneț, reprezentanți ai optzecismului basarabean, au reușit, prin eseurile lor apărute în 2005 la Editura *Polirom*, să-și depășească condiția de aparținători ai unei provincii spirituale „*prin ținuta lor morală și intelectuală*”. Astfel V. Ciobanu demonstrează în „*Anatomia unui faliment geopolitic: Republica Moldova*” că independența ei declarată la 27 august 1991 „*a prins Basarabia la jumătatea drumului: între deposedarea ei de identitatea românească (certă) și dobândirea unei noi identități (improbabile)*”. Mai tăios, Vasile Gârneț este convins că elita intelectuală basarabeană a greșit flagrant prin alianțe reprobabile cu Partidul „România Mare”, cu P. S. M.-ul lui Ilie Verdeț, P. U. N. R.-ul lui Gh. Funar („*Intelectualul ca diversiune*”). <<*Gestul lor – apreciază Eugen Bojoga – este unul de sondare în adâncime, de exorcizare a tarelor endemice pentru a degaja o stare de normalitate într-un teritoriu ex-comunist*>>.

VIAȚA ROMÂNEASCĂ an CII, nr. 12 – decembrie 2008

Aceeași temă gravă a Basarabiei, aflate în drum (cam sinuos, e adevărat) spre Europa constituie substanța unei anchete a revistei la care răspund, în acest număr, Liviu Antonesei, Gheorghe Grigurcu și Simona Dăncilă, anchetă coordonată de Marian Drăghici. Acesta vede în demersul lui Vitalie Ciobanu (în „*Contrafort*”) <<*o miză istorică enormă*>>. Liviu Antonesei enumeră cu lejeritate câteva performanțe culturale și științifice basarabene, probând „*o vigoare și o explozie de talente cu totul neverosimile*” pe care cei din țară le ignoră sau le privesc cu aroganță: pictori, scriitori, chirurghi. Eseistul ieșean e convins că la Chișinău se află una dintre cele mai bune edituri din lume, *Cartier*, una dintre cele mai bune reviste culturale românești, *Contrafort*, că Leo Butnaru este „*cel mai bun expert român în avangarda rusă*”, iar Nicolae Leahu a scris „*cea mai bună monografie a optzecismului românesc*”. Gheorghe Grigurcu constată, deloc încântat, că, în acest moment, conștiința națională din Basarabia este reprezentată „*de o elită intelectuală și de o mână de oameni politici proromâni, precum actualul primar al Chișinăului, ținută în șah de legislatura comunistă*”. În ciuda disputelor înverșunate dintre literatorii basarabeni, criticul crede în șansa revenirii la normalitate. În sfârșit, Simona Dăncilă, membră în Uniunea Mondială a Scriitorilor de limba spaniolă – pentru România, cred că

– în mod paradoxal – în timp ce basarabienii întăresc poziția României în lume „și îi mențin aura de patrie generoasă”, românii „o părăsesc deziluzionați”. E o tristă realitate de unde ar trebui să înceapă orice discuție despre Basarabia (cu multele întrebări ce decurg de aici).

ASTRA an III (serie nouă), nr. 25 (312) – decembrie 2008

Tulburătoare poemele Angelei Marinescu publicate la pagina 14. Iată o mostră: „*singurul bărbat pe care l-am acceptat ca bărbat, / a fost Alex, / pentru că l-am făcut cu tine, mamă, / din spuma mării neagră ca smoala. / ai stat mereu între mine și poezia mea și de aceea / cei ce mi-au căutat cu lumânarea, în nopțile mele / de fată bolnavă, lacrimi de piatră în poezia mea de / piatră, / nu au găsit nimic.*” („*Poemul cel mai de jos*”). În naivitatea mea, nu mi-a trecut prin minte că ne lipsesc atât de mult sintezele, mai ales că-n ultimul deceniu au apărut câteva dicționare cuprinzătoare, istorii literare ambițioase... E drept că la data acordării interviului (octombrie 2008), Nicolae Breban nu avea în mână „*Istoria critică a literaturii române*” a lui N. Manolescu. Ceea ce-l frământă pe reputatul prozator, de o modestie înduioșătoare („*după Revoluție, eu sunt singurul dintre scriitorii importanți care m-am întors*”) este confuzia grosolană a valorilor cu nonvalorile, observație, în opinia mea, foarte corectă, dar și pericolul (real) al pierderii identității naționale. Deci nu existența sau nonexistența sintezelor ar trebui să ne preocupe (mai ales că nu prea e cazul), ci valabilitatea ierarhiilor propuse de istoricii literari. În dialogul propus de Sorin Basangeac, autorul „*Bunavestirii*” pare mai preocupat să identifice **măgarii** din cultura română: Gh. Grigurcu, Ion Caramitru, Cristian Tudor Popescu și să se prezinte pe Sine într-o lumină cât mai avantajoasă: model de moralitate, curajos în plan literar, lucid și echilibrat, înălțându-se singur pe un pedestal amețitor: „*Eu am avut norocul – generația mea, câțiva dintre noi – că am devenit evenimente literare. Pentru că am avut forța de-a scoate cărți bune*”. Dar acum, după apariția sintezei mult dorite a lui N. Manolescu, îl invit pe distinsul prozator să citească / recitească cu multă atenție ce afirmă autorul „*Istoriei critice...*” Scrie acesta: „*Cel mai original și puternic romancier postbelic ar fi putut fi și un mare scriitor, dacă nu i-ar fi lipsit un anumit discernământ!*” Și mai departe: „*Romanele sunt, mai ales după 1989, tot mai dezlănate, mai greoaie, mai sclerotice. Ideile paranoice ale autorului se depun peste tot, alăturând ori fisurând vasele de sânge ale romanelor, amenințate deopotrivă de hemoragie verbală și de tromboză*”.

BUCOVINA LITERARĂ an XIX, nr. 11 – 12 (213-214) noiembrie – decembrie 2008

Un foarte incitant dialog pune față în față două personalități ale culturii române din generații diferite: Constantin Ciopraga și Theodor Codreanu. Amândoi se pun de acord asupra degradării progresive a învățământului românesc. Iată ce afirmă distinsul universitar și istoric literar cu privire la manualele și programele de literatură română: «**O modernitate de tip reduționist, în cazul predării literaturii române, favorizează superficiali-**

zarea și minimalizarea. A prelua tot felul de modele, omitând însă rolul eminent formativ, iată o eroare fundamentală» **Specificul național** „e o realitate imperioasă, organică”, pentru simplul motiv că „*universalitatea e în fapt o dimensiune (...) a naționalului*”. Nimic mai fals și mai nociv decât „*clasicizarea*” pretimpurie a unor scriitori contemporani în virtutea „*spiritului de gască*” (Theodor Codreanu). Generos ca întotdeauna, Constantin Călin își deschide și de această dată **Arhiva personală** pentru a publica o parte din corespondența primită în anul 1967 cu Ecaterina Tr. Chelariu pentru valorificarea operei soțului ei, Traian Chelariu, dispărut cu un an înainte. Din epistolele date publicității reiese devoțiunea, natura de luptătoare a acesteia: „*Destinul lui îmi stă plumb pe creier și jar pe suflet, și nici publicarea întregii opere și nici pavarea în aur a drumului umblat de el nu mai pot învia omul care trebuie să se bucure, în visul lui*” Rezultatul a fost că tânărul critic (pe atunci) C. Călin a publicat două articole despre autorul „*Aurului vechi*” în revistele „*Ateneu*” și „*Cronica*”, iar – începând cu 1970 – au apărut mai multe ediții ce recuperau parțial opera lui Traian Chelariu. Cele mai recente apariții se datorează eforturilor lui Mircea A. Diaconu: „*Pagini de jurnal*” (2002) și „*În căutarea Atlantidei*” (2003).

POESIS an XIX, nr. 11 – 12 (213-214) noiembrie – decembrie 2008

Multe lucruri de calitate și în aceste numere ale revistei apărute la Satu Mare: poeme de Marian Constandache, Ion Tudor Iovian, Aura Christi, Aurel Udeanu, dar și ale regretatului Viorel Vladimirescu, dispărut de curând și prezentat aici de G. Vulturescu: «*Mahalaua lui Valdimirescu camuflează, de fapt, lumea. Autorul nu o poetizează ci își lasă privirea la intensitate maximă. E, în aceste poeme, o privire înfometată, care cuprinde de-a valma lucrurile și oamenii, trivialul și purul zăpezii*» Multe traduceri, bănuim optime, însoțite de scurte prezentări: Aeronwy Thomas, Peter Thobit Jones, Peter Härtling, Rainer Maria Rilke (Simion Dănilă), un excelent studiu despre poezie a lui T. S. Eliot, „*Note despre Old possum's Book of Practical Cats*”, semnat de Viorel Ștefănescu (de fapt, un fragment), dar și un obedient interviu acordat de Mircea Cărtărescu lui Adalbert Gyuris, unde acesta din urmă mulțumește lui Dumnezeu pentru nesperata șansă. Iată cum i se adresează: „*Maestre Cărtărescu*”. În altă parte îl întreabă tremurând de emoție: „*Ce are în plus Mircea Cărtărescu față de un... muritor?*” Răspunsul ne stă pe buze: nemuirea, ce altceva? În rest, revista este exemplară, începând de la grafică și terminând cu ținuta demnă a celor mai multe materiale.

ARGEȘ an VIII (serie nouă) nr. 11 (317) noiembrie 2008

Hotărât lucru, redactorii revistei „*Argeș*” sunt – și ei – foarte atenți la calitatea materialelor și, firește, a colaboratorilor. Se întâlnesc, în același număr, poeme sub semnăturile lui Leo Butnaru, Șerban Foartă și Gabriela Ivașcu, pagini de memorialistică de Aurel Sibiceanu și Nicolae Turtureanu, proză de Florin Șlapac, Nicolae Neagu și Radu Aldulescu, comentarii literare semnate de Nicolae

Oprea, Stefan I. Ghilimescu și Dumitru Augustin Doman, dar și confesiuni ale neobositului Liviu Ioan Stoiciu („*Scriu despre mine ca despre altul*”) și Luca Pițu cu încredințarea că „*Boema nu e dată oricui*” („*Dosariada*”) cu adăugarea noastră: „*nici disidența reală*”. Ancheta revistei, realizată de același Dumitru Augustin Doman sub genericul „*Optzecismul văzut din interior*” (II), angajează, de această dată, pe Viorel Padina, autorul unei cărți, „*Poemul de oțel*”, premiată de Editura *Cartea românească* în 1982, amânată „*sine die*” și apărută în 1992, când Mircea Cărtărescu domina tiranic scena poeziei românești. Multe informații inedite oferă Viorel Padina (exclus din toate dicționarele și sintezele apărute în ultimii 20 de ani), care pune – în mod explicit – și o întrebare cu adevărat tulburătoare: ce se va întâmpla atunci când **brandul M. Cărtărescu** sau **brandul H. R. Patapievici** nu vor mai exercita fascinația născută și alimentată „*de enormul cocon publicitar ce s-a tot înfășurat în jurul lor în acești ani?*”

CULTURA an III nr. 50 (204) 18 decembrie 2008

Gabriel Troc, el însuși profesor de antropologie al Universității Babeș – Bolyai din Cluj-Napoca, ia un interviu substanțial antropologului de recunoaștere mondială Claude Karnoouh, autor a șase cărți, a peste 300 de articole și eseuri. Începând cu 1973, acesta a întreprins ancheta de teren în Maramureș. După ce face mai multe observații interesante asupra vieții cotidiene (parțial ritualizate) de pe aceste meleaguri, reputatul om de știință remarcă, între oamenii de știință autohtoni, doar pe Mihai Pop – senior și pe Magdalena Vulpe care înțelegeau semnificațiile muncii sale pe teren. Cercetătorul trebuie să-și propună să aibă o bună relație umană cu indigenii. În caz contrar, se subînțelege, eșecul e garantat. Cu ochiul celui venit din afară, neimplicat emoțional, acesta observă că Muzeul Satului din București, ca și acela din Cluj-Napoca, nu conțin și casele maghiarilor, de exemplu. În schimb, în Muzeul Satului din Budapesta apar „*case românești și biserici greco-catolice*”. În altă parte observă că „*portul bărbaților din Bistrița*” a suportat influența „*uniformei militare din sec. XVIII a dragonilor austrieci*”. Dar cea mai interesantă observație se referă la modul „*scandalos*” în care au fost tratați țărani de-a lungul timpului, indiferent de regimul politic. Pe de o parte, „*le-a fost refuzată șansa reală de a prezerva câte ceva din tradițiile lor*”, iar pe de altă parte, „*le-a fost refuzată intrarea în modernitate*”. Situație cu adevărat dramatică care ne obligă la meditație.

ATENEU an XLV, nr. 11 – 12 (471- 472) noiembrie – decembrie 2008

Între multele comentarii provocate de *Iluziile literaturii române* ce poartă semnătura lui Eugen Negrici, acesta al lui Adrian Jicu mi se pare a fi între cele mai judicioase și echilibrate, inteligente și lucide. Criticul băcăuan caută să deoaleze mecanismul de funcționare al unei atare întreprinderi, motivațiile, intențiile reale și, mai ales, consecințele unei polemici deschise cu o istoriografie parțial măsluită. Acesta are, fără îndoială, dreptate atunci când afirmă că o **viziune** atât de îndrăzneată va avea de înfruntat „*inertii de tip conservator*” la toate nivelurile: în

sistemul de învățământ (în primul rând), în mass-media, la nivel micro – și macro-social. „*Ceea ce nu face decât să confirme ipoteza lui Eugen Negrici, aceea că poporul român s-a bazat și se bazează în mare măsură pe mituri, pe constructe menite să îi garanteze identitatea...*” Faptul că provocarea lui Eugen Negrici a stârnit atât de multe reacții e doar un prim pas pe drumul normalității. Un drum care are în vedere și excesele lui Eugen Negrici însuși. Întru totul remarcabil eseuul Victoriei Huiban, *Mitul eternului feminin* ce ia în discuție (aplicată, ingenioasă, subtilă) atât miturile cosmogonice, cât și pe cele antropogonice, unde – firește – la loc de frunte se situează mitul biblic care atribuie Evei vina pierderii Paradisului. Concluzia eseistei, întâmplător de sex feminin, este următoarea: „*Eva nu aduce cu sine doar viața, această frântură zbuciumată, furată din neantul absolutului, ci și libertatea, prin care fiecare om cunoaște și gustul suferinței și al fericirii, și căderea, și biruința, și pasiunea sfâșietoare, și armonia deplină, atâtea și atâtea năvalnice simțiri din care s-a făcut, de-a lungul timpului, povestea omenirii; sub semnul acestui mit al eternului feminin...*”

NORD LITERAR an V, nr. 11 – 12 (66- 67) noiembrie – decembrie 2008

Aș reține, din bogatul sumar, cronica literară susținută de Daniela Sitar-Tăut – *Scripturalul, ca analgezic al maladiei*, text prilejuit de republicarea romanelor lui Max Blecher la Editura *Limes* din Cluj-Napoca (2008) cu prefețe semnate de criticul băimărean Gheorghe Glodeanu, unde acesta face la un moment dat următoarea constatare: „*Max Blecher percepe oniricul ca pe o treaptă, un preludiu al Realiei, visele având un caracter premonitoriu ce se va regăsi în concret*”. Pentru acesta **scrisul** „a constituit un act soteriologic, cathartic, o translație mnemotehnică a infernului suferinței, generat de morbul lui Pott”. Nicolae Gheran și Andrei Moldovan publică fragmente dintr-un volum de convorbiri cu Liviu Rebreanu, în curs de apariție la Editura Academiei Române. Printre multele afirmații de maxim interes ale marelui romancier român, una pare să vizeze nu neapărat realitatea anului 1932, ci – în mod expres – pe aceea a anului 2008. Să citim cu atenție: „*Imensa majoritate a românilor nu mai citește absolut nimic, afară de vreun ziar oarecare, după ce a scăpat de pe băncile școlii. Și școala n-are menirea decât de a pregăti pentru viață. Lectura adevărată ar urma de-abia după școală*». Uimitor!! Mai puțin speranța că „*lectura (unora) ar urma după școală*”. În sfârșit, se impune atenției pagina 24 a revistei, unde apar texte ale poetului cubanez Pepe Sánchez, în traducerea și cu prezentarea Elenei Liliana Popescu, ea însăși o poetă respectabilă. Iată un scurt fragment: «*Pe aici mi-am lăsat cadavrul, / plămânul casei / respirând un cer străin; / și acum răsăritul / se cunoaște fără echivoc*».

ROMÂNIA LITERARĂ an XLI, nr. 50 / 12 decembrie 2008

«*Un volum insolit până la granița bizarului și a straniului este Cartea tuturor intențiilor de Marin Mălaicu - Hondrari*» Așa își începe Daniel Cristea – Enache comentariul la o carte aflată la a doua ediție, admirată

necondiționat și de Mircea Cărtărescu. Și iată de ce: „scriitura lui face corp comun cu problematica **texistențială** pe care, deopotrivă, protagonistul și autorul o angajează”. **Sinuciderea** devine temă literară, dar, „și un gest definitiv care, dimpotrivă, deliteraturizează viața, o esențializează”. Între viață și literatură, personajul alege **scrisul** pentru că doar așa se poate evita „șmecheria și minciuna”, apropiindu-se de **spirit** și **adevăr**. La rubrica ARTE Marina Constantinescu realizează un portret memorabil al lui Radu Beligan, ajuns la frumoasa vârstă de 90 de ani, dintre care 70 au fost dedicați teatrului și filmului românesc: „Între Cer și Infern, între ceea ce se poate înțelege și ce nu, între compromis și devoțiune, între erudiție și cinism, între lumină și întuneric rămâne acest personaj: **Radu Beligan**. Și astăzi, la cei nouăzeci de ani, și mereu. Ceva a fost constant în toată povestea vieții lui, dincolo de realitate și de ficțiune, de omenesc: enorma, enorma lui pasiune, **Teatrul**”. La aceeași rubrică, dar la altă pagină, Pavel Șușară comemorează împlinirea a 102 ani de la nașterea lui Corneliu Baba: „Așa după cum în filozofia și în viziunea antropocentristă chipul uman este imaginea rezumată a întregului Univers, în viziunea lui Baba chipul artistului este imaginea esențializată și deplină a întregii sale picturi”.

RAMURI an XLIV, nr. 12 (1110) - decembrie 2008

La pagina 11 șapte poeți scoțieni de expresie galeză: Meg Bateman, Myles Campbell, Rody Gorman, Kevin MacNeil, Aonghas Macneacail, Derick Thomson și Christopher Whyte, cu prezentări și în traducerea Simonei – Grazia Dima. Pe ultima pagină, la rubrica *Meridianele textului* apare poetul suedez Malte Persson, cu o prezentare și în traducerea lui Claudiu Komartin. „E o vreme de brontozauri” spune poetul suedez punându-ne mult pe gânduri. Mai e vreo salvare? Se pare că da: „Papyrusul. Biblioteca. Papyrusul. Biblioteca.” Ceva mai departe: „E un iaz adânc, de care noi, copiii, nu îndrăznim să ne

apropiem. Acolo unde e papyrusul. Acolo unde biblioteca se deschide spre bibliotecă. Și unde cuvintele pot fi înlocuite de stele” Suntem siguri că succesul de care se bucură poetul în Suedia este pe deplin justificat. Un spațiu generos acordă redacția comentariilor critice. Astfel, Constantin M. Popa comentează „Oameni și cărți” de G. Dimisianu, Gabriela Gherghisor are în vedere „regăsirea intimității” a Simonei Sora, Paul Aretzu comentează noul volum al lui Mihail Gălățanu, „Poeme amniotice”, Bucur Demetrian se ocupă de poemele lui Vasile Baghiu, „Cât de departe am mers”, iar Nicolae Prelipeanu își publică impresiile de lectură asupra volumului „Scrisori către fiul meu” de Gabriel Liiceanu.

ORIZONT an XX, nr. 11 (1514) – 21 noiembrie 2008

Un „Noiembrie al Doamnelor” propune experimentatul critic Cornel Ungureanu, unde sunt comentate succint și la obiect: „Dicționarul de termeni arghezieni”, ajuns la volumul al II-lea (literele G - O) realizat de Simona Constantinovoci, volumul de poeme „Voci din văzduh” al Laurei Mircea, un altul, „Menuetul singurătății”, de Nina Ceranu, „Areopagus. Convorbiri cu scriitori” susținute de Veronica Balaj și Cristina Mihai (mamă și fiică) ce cuprinde dialoguri cu autori români risipiți pe patru continente, un studiu, „Timp și istorie în opera lui Dimitrie Cantemir” de Monica Joița, precum și „Romanul inorogului” al Valeriei Manta – Tăicuțu. Mai reținem cele două interviuri realizate de Daniel Vighi, unul avându-l ca invitat pe András Kiss, scriitor de limbă maghiară și biolog, membru al Uniunii Scriitorilor din România și cel de-al doilea pe Helmut Britz, scriitor de limba germană și traducător, membru al Uniunii Scriitorilor. „Nu cred că înțelepciunea vine odată cu bătrânețea”, crede Paul Eugen Banciu în „Solilocviu” (I). Și mai departe: „Timpul mai degrabă îngroașă trăsăturile de caracter ale omului și le transformă în niște riduri de piatră, pe care nu vrea să le vadă, dar nici nu se poate feri de rigiditatea lor...”